
Cynulliad Cenedlaethol Cymru

Y Pwyllgor Iechyd, Gofal Cymdeithasol a Chwaraeon

National Assembly for Wales

Health, Social Care and Sport Committee

Vaughan Gething AC

Ysgrifennydd y Cabinet dros Iechyd, Llesiant a Chwaraeon

Rebecca Evans AC

Gweinidog Iechyd y Cyhoedd a Gwasanaethau Cymdeithasol

17 Tachwedd 2016

Cyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru ar gyfer 2017-18

Annwyl Ysgrifennydd a Gweinidog y Cabinet

Diolch i chi am ddod i gyfarfod y Pwyllgor ar 3 Tachwedd 2016 i drafod cyllideb ddrafft Llywodraeth Cymru ar gyfer 2017-18.

Hoffai'r Pwyllgor dynnu eich sylw at y materion a nodir yn yr atodiad i'r llythyr hwn, ac edrychwn ymlaen at gael eich ymateb, lle y bo'n briodol, maes o law.

Anfonir copi o'r llythyr hwn at Gadeiryddion y Pwyllgor Cyllid, i lywio ei waith craffu cyffredinol ar y gyllideb ddrafft, a'r Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg, o ystyried y meysydd o ddiddordeb cyffredin rhwng ein dau bwyllgor.

Yn gywir

Dr Dai Lloyd AC

Cadeirydd y Pwyllgor Iechyd, Gofal Cymdeithasol a Chwaraeon

Atodiad: sylwadau ar y gyllideb ddrafft

Dyma'r sesiwn graffu gyntaf ar y gyllideb flynyddol yn y Cynulliad newydd ac roedd y trafodaethau a gawsom, er eu bod yn amrywio'n eang, o lefel uchel. Felly, ystyriwn fod y sesiwn yn cynrychioli'r llinell sylfaen ar gyfer y pum mlynedd nesaf, ac mae nifer o faterion y byddwn am eu trafod eto yn fanylach.

Rydym hefyd am dynnu sylw, dros gyfnod y Cynulliad hwn, ein bod yn awyddus i ganolbwyntio ein sylw ar yr allbynnau a chanlyniadau, a sut mae'r rhain yn dangos gwerth am arian. O ganlyniad, byddwn yn awyddus i gael darlun manwl gennych o'r dewisiadau ariannol a wnewch a'r canlyniadau rydych yn disgwyl eu cael o ganlyniad.

1. Dyranid ychwanegol ar gyfer Gwasanaethau'r GIG

O gymharu â'r llinellau sylfaen diwygiedig ar gyfer 2016–17, mae cyfanswm y dyranid ar gyfer Iechyd, Lles a Chwaraeon wedi cynyddu £279.290 miliwn. Ar gyfer dyranid cyfalaf, bu cynnydd net o £25.498 miliwn.

Y newid mwyaf yng nghyllideb 2017–18 ar gyfer Iechyd a gofal cymdeithasol yw'r buddsoddiad ychwanegol o £240 miliwn o gronfeydd wrth gefn i helpu'r GIG yng Nghymru, gan gynnwys £20 miliwn ar gyfer gwasanaethau Iechyd meddwl. Yn eich papur, gwnaethoch nodi y bydd y buddsoddiad hwn “yn sicrhau cynaliadwyedd y gwasanaeth ac yn helpu i drawsnewid y gwaith o ddarparu gofal” ac y bydd yn “galluogi sefydliadau i barhau i fodloni'r twf parhaus o ran galw a chostau gwasanaethau sydd wedi'u disgrifio yn adroddiadau Ymddiriedolaeth Nuffield a'r Sefydliad Iechyd.”

Rydych yn mynd ymlaen i nodi bod y “buddsoddiad yn tybio cyflawni parhaus arbedion effeithlonrwydd o 1% o leiaf mewn termau real bob blwyddyn.”

Ymhellach, mae naratif cyllideb Llywodraeth Cymru yn datgan y bydd y cyllid ychwanegol hwn yn galluogi GIG Cymru i fodloni “costau codiadau cyflog staff y GIG; darparu rhagor o ofal mewn lleoliadau gofal sylfaenol a gofal cymunedol; cynnal y buddsoddiad mewn cyffuriau a thriniaethau newydd, a sicrhau gofal o safon i bawb”.

Fel Pwyllgor, rydym yn ymwybodol iawn o'r cyllid hirdymor a'r pwysau cynaliadwyedd sy'n wynebu gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol yng Nghymru. Mae'r rhesymau dros hyn yn hysbys ac nid ydym am eu hailadrodd yma eto. Rydym hefyd yn cydnabod barn nifer o randdeiliaid allweddol bod trawsnewid gwasanaeth yn hanfodol i ddyfodol iechyd a gofal cymdeithasol, ac rydym yn gefnogol iawn o hyn. Fodd bynnag, rydym yn teimlo bod angen cyflymu'r newid.

O ganlyniad, croesawn y buddsoddiad ychwanegol o £240 miliwn gan Lywodraeth Cymru. Fodd bynnag, yn enwedig o ystyried yr heriau ariannol hysbys sy'n wynebu nifer o fyrddau iechyd lleol (a drafodir yn ddiweddarach yn y llythyr hwn), rydym yn cwestiynu a fydd y buddsoddiad ychwanegol hwn yn gallu creu cynaliadwyedd gwasanaethau a newid trawsnewidiol, neu a fydd yn mynd i'r llinell waelod yn unig.

Gyda hyn mewn cof, byddem yn ddiolchgar pe byddech yn nodi eich disgwyliadau eich hun o'r arian ychwanegol hwn – pa ganlyniadau penodol y gallwch ddisgwyl eu cael o ran diwygio, gwella gwasanaeth ac ysgogi newid mewn gwasanaeth.

Mewn perthynas ag ymyriadau wedi'u targedu, nodwn eich tystiolaeth y bydd gennych fwy i ddweud am hynny yn ddiweddarach eleni, o ran y gwaith a wnaed a'ch disgwyliadau ar gyfer pob bwrdd iechyd. **Edrychwn ymlaen at glywed gennych ar y mater hwn.**

Yn fwy cyffredinol, nodwn fod rhai ffrydiau ariannu a oedd ar gael yn 2016–17 ond nad ydynt yn cael eu nodi yn y gyllideb ddrafft nac yn eich papur tystiolaeth. **A allech chi egluro'r sefyllfa o ran y rhain—**

- Gwasanaethau pobl hŷn ac iechyd meddwl: gwnaed dyraniad o £30 miliwn yn 2016–17;
- Gofal sylfaenol, cynlluniau cyflawni, technoleg iechyd ac iechyd meddwl: gwnaed £65 miliwn ar gael yn 2015–16 a 2016–17. (Nodwn eich datganiad ar 20 Medi 2016 y gwnaed £42.6 miliwn ar gael ar gyfer 2016–17 i fyrddau iechyd i gefnogi'r gwaith o gyflawni eu cynlluniau gweithlu gofal sylfaenol, a chafodd £10 miliwn ohono ei ddyrannu i'r 64 o glystyrau gofal sylfaenol i fuddsoddi yn eu blaenoriaethau lleol.)

2. Cynllunio ariannol a sefyllfa ariannol Byrddau Iechyd Lleol

Yn benodol mewn perthynas â byrddau iechyd lleol yn sicrhau cydbwysedd ariannol, yn eich tystiolaeth, gwnaethoch wahaniaethu rhwng y system gyfan a'r heriau sy'n wynebu byrddau iechyd unigol. O ran y pwynt olaf, nodwn y dyraniad refeniw ychwanegol o £68 miliwn i fynd i'r afael â'r gorwariant a ragwelwyd gan Fyrddau Iechyd Betsi Cadwaladr a Hywel Dda yn y flwyddyn ariannol bresennol. Nodwn y bydd yr arian hwn yn cael ei gadw'n ganolog o fewn prif grŵp gwariant iechyd, Lles a Chwaraeon i wneud yn iawn am y diffygion ariannol a ragwelir.

Yn eich barn chi, er gwaetha'r pwysau yn y ddau fwrdd iechyd penodol hynny, yn ogystal â byrddau iechyd eraill, dylai'r cyhoeddiadau a wnaed gan Lywodraeth Cymru fel rhan o broses y gyllideb, ganiatáu system lle, erbyn diwedd y flwyddyn, rydych yn disgwyl i'r system gyfan gydbwyso. **Rydym yn awyddus i ddilyn y pwynt hwn i fyny gyda chi maes o law.**

O ran y gorwel cynllunio tair blynedd o dan Ddeddf Cyllid y GIG (Cymru) 2014, credwn fod hwn yn offeryn defnyddiol i fyrddau iechyd lleol o ran cysylltu cynllunio strategol ac ariannol. Fodd bynnag, rydym yn pryderu bod nifer o sefydliadau, gan gynnwys ABM a Chaerdydd a'r Fro, yn gweithredu ar sail cynllun IMT un flynedd gan eich bod yn teimlo na allwch gymeradwyo eu cynlluniau tair blynedd.

Yn seiliedig ar ffigurau ar 31 Awst, mae gan Fyrddau Iechyd Abertawe Bro Morgannwg ac Aneurin Bevan ddiffygion diwedd blwyddyn a ragwelir o £20.1 miliwn a £19.1 miliwn yn y drefn honno. Ymddengys fod hyn yn cynrychioli her go iawn i gyflawni cydbwysedd ariannol diwedd y flwyddyn. **A ydych yn hyderus y gall y byrddau iechyd hyn fod mewn sefyllfa diwedd y flwyddyn cytbwys yn 2016–17 heb gymorth ariannol ychwanegol? A oes gennych bryderon ynghylch 2017–18 a'u sefyllfa ariannol hirdymor?**

3. Sefyllfa ariannol Llywodraeth Leol

Mae setliad llywodraeth leol dros dro 2017–18 wedi pennu cyfanswm arian refeniw llywodraeth leol ar gyfer 2017–18 o £4.107 biliwn, sef cynnydd o £3.8 miliwn ers 2016–17.

Mae Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a Llywodraeth Leol hefyd wedi cyhoeddi bod £25 miliwn ychwanegol yn cael ei ddarparu i gydnabod pwysigrwydd gwasanaethau cymdeithasol lleol cryf yn llwyddiant hirdymor GIG Cymru a'r pwysau cynyddol sy'n wynebu gwasanaethau cymdeithasol.

Mewn perthynas â'r £25 miliwn ychwanegol hwn, mae'n arian heb ei neilltuo ar gyfer awdurdodau lleol. Nodwn eich tystiolaeth y bydd y defnydd hwn o arian gan awdurdodau lleol yn fater iddyn nhw ac nad ydych am gyfarwyddo eu gwariant heblaw am sicrhau bod gennym wasanaethau cymdeithasol cryf a chynaliadwy ar gyfer y dyfodol. Fodd bynnag, **rydym yn awyddus i glywed mwy gennych am y mesurau monitro a gwerthuso sydd gennych ar waith i sicrhau bod y dyraniad ychwanegol yn cael ei ddefnyddio at y dibenion a amlinellir gennych uchod.**

Taliadau gofal cymdeithasol

Nodwn fod y setliad llywodraeth leol yn cynnwys £4.5 miliwn i ariannu ymrwymiad Llywodraeth Cymru i gynyddu'r terfyn cyfalaf ar gyfer taliadau gofal preswyl o £24,000 i £30,000 i ddechrau ac yna i £50,000. Ymhellach, roedd y setliad hefyd yn darparu £0.3 miliwn i gyflwyno diystyriaeth lwyr o'r Pensiwn Anabledd Rhyfel wrth godi tâl am ofal cymdeithasol.

Mewn perthynas â'r taliadau am ofal preswyl, nodwyd gennych fod gwaith ymchwil a gomisiynwyd gennych wedi dangos bod hyd at 4,000 o breswylwyr cartrefi gofal sy'n talu cost lawn am eu gofal ar hyn o bryd ac y byddai cynyddu'r terfyn cyfalaf o £24,000 i £50,000 â photensial i fod o fudd i tua 1,000 o'r bobl hyn. Gwnaethoch hefyd ddatgan y byddai eich ymrwymiad i gynyddu'r terfyn i £30,000 o fis Ebrill y flwyddyn nesaf o fudd i tua 250 o bobl.

Byddwn yn awyddus i ddilyn y mater hwn i fyny gyda chi pan fydd yn briodol yn y dyfodol er mwyn clywed mwy am gynnydd erbyn y targedau a ddisgwylir gennych.

Yn y cyfamser, byddem yn ddiolchgar am gael gwybodaeth gennych am eich amcangyfrifon o gostau blynyddol trothwy o £50,000.

Mewn perthynas â diystyru'r pensiwn anabledd rhyfel, faint o bobl rydych yn rhagweld a fydd yn debygol o gael budd o'r ddiystyriaeth honno?

4. Blaenoriaethu gwariant

Y gronfa gofal canolraddol

Rydym yn croesawu'r buddsoddiad parhaus o £50 miliwn yn y gronfa gofal canolradd yn 2017–18 a'r dystiolaeth a ddarparwyd yn eich papur ynghylch y diwrnodau a arbedwyd a'r derbyniadau i'r ysbyty a gafodd eu hosgoi o ganlyniad i ddefnyddio'r gronfa. **A ydych yn gallu darparu manylion am yr allbynnau penodol a'r canlyniadau rydych yn disgwyl i gael eu cyflawni dros gyfnod y gyllideb nesaf yn seiliedig ar y buddsoddiad parhaus yn 2017–18?**

Roedd gennym ddiddordeb clywed tystiolaeth Mr Heaney am y trefniadau i gynyddu gwerthusiad y gronfa o eleni ymlaen. Dywedodd wrthym hefyd, ar ddiwedd pob chwarter, y byddwch yn ysgrifennu'n nôl i bob bwrdd partneriaeth rhanbarthol gydag adborth, mewn ymateb, fel y gallwch rannu gwybodaeth ledled Cymru yn fwy doeth ac yn gyflymach er mwyn eich galluogi i fod yn llawer mwy effeithiol.”

Rydym yn gefnogol iawn o unrhyw drefniadau i werthuso'n well a rhannu arfer da ledled Cymru. **Byddem yn falch o glywed gennych maes o law am y trefniadau newydd i rannu arfer da a pha mor effeithiol maent yn gweithio.**

Gofal Sylfaenol

Rydym yn croesawu cadarnhad gennych fod y buddsoddiad ychwanegol mewn gofal sylfaenol yn 2015–16 yn ymrwymiad rheolaidd. O ran y canlyniadau i'r buddsoddiad hwn, nodwyd gennych fod dros 240 o bobl ychwanegol wedi'u cyflogi o fewn y system gofal sylfaenol bellach o ganlyniad uniongyrchol i'r buddsoddiad hwn.

Roeddech yn gadarnhaol iawn ynghylch effeithiau'r buddsoddiad hwn ar glystyrau gofal sylfaenol yn benodol, a'r cyfleoedd a roddir i'r clystyrau i benderfynu ar eu blaenoriaethau eu hunain ar gyfer eu hardaloedd. Gwnaethoch ddweud eich bod wedi'u calonogi ynghylch y cynnydd a welwn yn y maes hwn a'ch bod yn disgwyl gweld mwy o welliant eto yn y ffordd y mae gofal sylfaenol yn gweithio ac yn darparu hyd yn oed fwy o wasanaethau.

Gyda hynny mewn golwg, a allwch chi nodi'r allbynnau penodol a'r canlyniadau yr hoffech yn gweld yn cael eu cyflawni ar gyfer y buddsoddiad hwn yn 2017–18, ynghyd â'r trefniadau ar waith ar gyfer monitro cynnydd?

Roedd gennym ddiddordeb clywed manylion y digwyddiad cenedlaethol ar ofal sylfaenol, a gafodd ei grybwyll gennych, i drafod y cynnydd a wnaed mewn clystyrau gofal sylfaenol. Unwaith eto, rydym yn gefnogol iawn o fesurau i wella'r gwaith o rannu dysg a phrofiad, a **byddai diddordeb gennym i glywed gennych ynghylch unrhyw fesurau eraill sydd gennych ar waith at y diben hwn.**

Plant

O ran ystyried anghenion penodol plant, nodwn yn eich tystiolaeth nad cynllunio ariannol yn unig yw hyn ond ei fod yn rhan o'r holl broses o gynllunio integredig. Gwnaethoch bwysleisio'r pwysigrwydd o allu dangos gwell canlyniadau i blant ar draws eich portffolio a gwnaethoch ddweud wrthym, ar draws Llywodraeth Cymru, pan wneir penderfyniadau, fod effaith y penderfyniadau hynny ar blant yn cael ei hystyried.

Er ein bod yn croesawu eich datganiadau, yn enwedig y pwyslais ar gyflawni canlyniadau i blant, credwn fod angen proses fwy ffurfiol er mwyn adlewyrchu'n well yr ymrwymiad deddfwriaethol a wnaed gan Lywodraeth Cymru yn y Mesur Hawliau Plant. Felly, **gofynnwn i chi ystyried cynnal asesiad o effaith ar hawliau plant fel rhan o broses y gyllideb.**

Chwaraeon ac ymarfer corff

Nodwn yn eich tystiolaeth fod y rhan fwyaf o waith Llywodraeth Cymru ar chwaraeon yn cael ei wneud drwy Chwaraeon Cymru ac, o ganlyniad, maent yn

derbyn swm mawr o'r gyllideb chwaraeon. Nodwyd gennych y byddwch yn cytuno ar ddyraniad cyllideb Chwaraeon Cymru ar ôl i chi dderbyn ac ystyried adolygiad y cadeirydd.

Unwaith y bydd y broses hon wedi'i chwblhau, byddai diddordeb gennym glywed gennych am fanylion dyraniadau'r gyllideb; y canlyniadau rydych yn disgwyl i gael eu cyflawni ar gyfer y buddsoddiad; a'r amserlen ar gyfer gwireddu'r canlyniadau hyn. Ymhellach, byddwn yn ddiolchgar pe gallech gadarnhau y byddwch yn cyhoeddi adolygiad y cadeirydd.

Rydym hefyd yn cydnabod bod hyrwyddo iechyd a lles yn rôl sy'n cael ei gwneud ar draws adrannau Llywodraeth Cymru, ac mae'r **gwaith ehangach o hyrwyddo iechyd cyhoeddus yn fater y byddwn yn dychwelyd ato.**

Gwasanaethau iechyd meddwl

Gwnaethoch gadarnhau y dylai'r arian a neilltuwyd ar gyfer 2017–18 fod o leiaf £20 miliwn, gan gynrychioli ychydig dros 10 y cant o gyfanswm dyraniad byrddau iechyd. Mae hyn yn ostyngiad bychan o gymharu â'r blynyddoedd blaenorol o ran canrannau a chyfanswm a nodwyd yn erbyn iechyd meddwl, er nodwn yn eich tystiolaeth mai isafswm yw'r arian a neilltuwyd, swm a ddiogelir yn hytrach nag isafswm. **Fodd bynnag, byddai'n ddefnyddiol cael datganiad yn cadarnhau gennych fod digon o arian wedi'i ddyrannu yn y maes hwn yn eich barn chi.**

Cawsom drafodaeth fer am y trefniadau sydd ar waith i fonitro'r gwaith penodol o gyflawni darpariaeth plant gan ofal sylfaenol, a nodwn yn eich tystiolaeth, rhwng mis Ebrill 2015 a mis Mehefin 2016, daeth tua 2,200 o bobl ifanc drwy'r porth gofal sylfaenol. **Cynigiodd Dr Goodall roi'r wybodaeth ddiweddaraf i ni am y ffigurau hyn hyd at fis Medi, a byddem yn ddiolchgar i gael y wybodaeth hon.**

Yn fwy cyffredinol, gwnaethoch ddweud wrthym eich bod yn hyderus bod digon o arian yn y gyllideb i gefnogi'r plant hynny nad oedd yn dod o dan feini prawf CAMHS ond bod angen rhagor o gefnogaeth arnynt nag sydd ar gael drwy wasanaethau iechyd meddwl gofal sylfaenol. Dywedasochoch mai'r her oedd sicrhau bod yr arian yn cael ei ddefnyddio'n dda, a gwnaethoch gadarnhau bod hwn yn ymrwymiad gweinidogol yn ogystal ag ymrwymiad i'r gwasanaeth. Er ein bod yn

croesawu'ch datganiad, mae hyn yn parhau i fod yn faes sy'n peri pryder i ni, ac yn un y byddwn am ddilyn i fyny gyda chi yn y dyfodol. Fodd bynnag, credwn fod rôl i fyrddau partneriaeth rhanbarthol ysgogi'r agenda integreiddio yn y maes hwn fel nad yw plant a phobl ifanc sydd ag anghenion nad ydynt yn dod o dan feini prawf CAMHS yn syrthio drwy'r bylchau yn y system.

Gwasanaethau Iechyd Meddwl Plant a Phobl Ifanc

Croesawn ymrwymiad Llywodraeth Cymru i sicrhau cronfa flynyddol ychwanegol o £7.6 miliwn yn y maes rheolaidd hwn, yn ogystal â chynnydd pellach o £318,000 o gymorth ariannol rheolaidd¹ i weithwyr cefnogi sy'n gweithio gyda phobl ifanc sy'n profi'r salwch meddwl mwyaf difrifol.

O ran cyrraedd targedau amseroedd aros CAMHS, rydym yn croesawu'r ymrwymiad a wnaed gennych yn ystod eich sesiwn dystiolaeth eich bod yn disgwyl i bob ardal bwrdd iechyd gydymffurfio o fewn y flwyddyn galendr nesaf ar gyfer y targedau newydd o 28 ac yna 26. **Byddwn yn dymuno dilyn y mater hwn i fyny gyda chi ar adeg briodol.**

5. Buddsoddi cyfalaf

Mae'r gyllideb ddrafft yn cynnwys £245 miliwn o ddyraniadau cyfalaf ar gyfer 2017–18, sydd, y gwnaethoch nodi yn eich papur, yn gynydd o dros £30 miliwn yn erbyn y llinell sylfaen cymorth ariannol rheolaidd.

Rydym yn cytuno â chi bod argaeledd arian cyfalaf yn lifer allweddol o ran trawsnewid gwasanaeth ar draws y sector, a gwyddom fod nifer o brosiectau uchelgeisiol yn mynd rhagddynt lle mae angen buddsoddiad cyfalaf sylweddol, er enghraifft y Ganolfan Gofal Critigol Arbenigol yn Llanfrechfa.

Mae buddsoddiad cyfalaf yn faes cymhleth ac rydym yn awyddus i gael gwell dealltwriaeth o'ch cynlluniau yma. **Gwnaethoch gynnig rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i ni o ran sut rydych yn gweld y darlun cyfalaf yn symud ymlaen, a**

¹ Ysgrifennydd y Cabinet dros Gymunedau a Phlant, tystiolaeth i Bwyllgor CYPE

byddem yn ddiolchgar i gael hyn. Gwnaethoch hefyd gynnig sesiwn i drafod gwariant cyfalaf yn fanylach. Unwaith eto hoffem dderbyn eich cynnig, a byddwn yn cysylltu â chi ar wahân i drefnu.

6. Effaith refferendwm yr UE

Buom yn trafod yn fras y goblygiadau i'r gwasanaeth ieched yn sgil penderfyniad y DU i adael yr UE, a sut rydych wedi ystyried hyn yn eich cynllunio ariannol. Gwnaethoch gydnabod bod hon yn her sy'n wynebu pob llywodraeth yn y DU, ond nad ydych yn gallu gwneud llawer o waith cynllunio manwl ar hyn o bryd.

Yn amlwg, mae cyfnod o ansicrwydd o'n blaenau, nid dim ond i'r sector ieched a gofal cymdeithasol ac nid dim ond yng Nghymru. Serch hynny, mae angen i ni fod yn hyderus bod y gwaith hwn yn mynd rhagddo yn Llywodraeth Cymru i gynllunio am unrhyw nifer o bosibiliadau yn y dyfodol, yn enwedig mewn perthynas â meysydd allweddol staffio, rheoleiddio ac ariannu. **Byddem yn ddiolchgar i gael sicrwydd pellach gennych ar y mater hwn.**

